

**Донецька обласна універсальна наукова бібліотека
ім. Н.К. Крупської
Відділ науково-методичної роботи
і соціологічних досліджень**

*Листок-сигнал
серії “Книга-лауреат”*

**Марія Матіос
“Солодка Даруся”**

Донецьк 2007

ББК 83.3(4Укр)бя1
М 34

Марія Матіос “Солодка Даруся”: Листок-сигнал / Донец. обл. універс. наук. б-ка ім. Н.К. Крупської; Уклад. Н.П. Супрунець. – Донецьк: Схід. вид. дім, 2007. – 8 с. – (Сер. “Книга-лауреат”).

Укладач:	Н.П. Супрунець
Редактор:	О.В. Рязанцева
Відповідальний за випуск:	Н.П. Авдеєнко
Комп’ютерний набір:	В.І. Копійка

©Донецька ОУНБ
ім. Н.К. Крупської, 2007

*...Ця річ уже сьогодні
належить до видатних
непроминальних творів.*

Д. Павличко

Марія Матіос – лауреат Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка 2005 року за оригінальний роман “Солодка Даруся”, письменниця, постать якої стала певною мірою харизматичною в сучасній українській літературі. Можливо, саме це стало запорукою того, що й інші твори авторки почали активніше читатись та інтерпретуватись.

Її називають столичною гуцулкою, бо живе і працює в Києві, а пише, переважно, про рідну Буковину.

Народилася Марія Василівна Матіос 19 грудня 1959 року в селі Розтоки Путивльського району Чернівецької області. Чудова природа Буковини, народні пісні, повір’я, звичаї, життєва філософія і мудрість простих людей – усе це назавжди залишилось в її свідомості і стало підґрунтям для написання неординарних творів.

За освітою Марія Матіос – український філолог, закінчила Чернівецький університет, за покликанням – добровільний народознавець.

Літературну діяльність почала з поезії, вона авторка поетичних книжок “Жіночий аркан”, “На Миколая”, “Десять дек морозної води”, “Сад нетерпіння”, “Вогонь живиці”, “З трави і листя”.

Але справжнє визнання літературної громадськості і популярність серед читачів принесли Марії Матіос її прозові твори: глибоко психологічне “Життя коротке” (2001), жорстока “Нація” (2001), смачний кулінарний “Фуршет від Марії Матіос” (2002), еротичний “Бульварний роман” (2003), трагічна “Солодка Даруся” (2005), психологічна розвідка “Щоденник страченої” (2005).

Марія Матіос – член Національної спілки письменників та Асоціації українських письменників, переможець Всеукраїнського рейтингу “Книжка року–2004”, лауреат літературної премії “Благовіст” та премії ім. В. Бабляка (в галузі публіцистики).

Твори письменниці перекладені сербською, румунською, російською, японською мовами. Друкувались у Канаді, США, Китаї.

Марія Матіос торкається проблем людського буття в усіх його виявах: на родинно-побутовому, соціальному рівнях, в історичному контексті, глибоко проникаючи в психологію своїх героїв, вдихаючи

у свої твори містичний дух рідної землі, традицій, звичаїв української нації.

Роман “Солодка Даруся”, що вийшов у видавництві “Піраміда” 2005 року, одержав одностайні схвальні відгуки. Рецензенти були єдині в одному: в сучасній українській літературі з’явився справді вартісний товар, цікавий не тільки в контексті художньої довершеності, а й сильної психологічної напруги, розряд якої збурює емоції і почуття, має великий вплив на суспільну свідомість.

Прочитавши роман, Ліна Костенко, Павло Загребельний, Дмитро Павличко, Микола Жулинський назвали його справжнім шедевром.

У чому ж феномен “Солодкої Дарусі”? Чому в кожного, хто прочитав твір, виникає відчуття гіркоти, щемливого співчуття життєвим трагедіям, що переслідують героїв, і водночас – душевного очищення?

В одному з інтерв’ю авторка так висловила про “Дарусю”: “...це історико-психологічна, дуже реалістична розповідь про густо сконденсовані події 30–70-х років минулого сторіччя на західноукраїнських землях. Там багато густоти подієвої й емоційної. Це те, що я називаю “випробуванням серця на розрив”. Є в мене такий гріх: писати страшноувато, як на один сантиметр тексту”.

“Драма на три життя” – такий підзаголовок дала твору сама письменниця, бо складається він із трьох самодостатніх розділів: “Даруся, драма щоденна”, “Іван Цвичок, драма попередня” та “Михайлове чудо, драма найголовніша”. Кожен розділ існує у своєму часі й вимірі, сприймається як завершена новела. Та це на перший погляд. Насправді, дочитавши “Дарусю” до останньої сторінки, читач усвідомлює складну єдність між вчинками героїв, їх органічну й історичну спорідненість.

З першої сторінки занурюєшся у твір повністю, аж німіючи перед страшним горем німої солодкої Дарусі. Зовсім несолодко їй “жувати” своє прізвисько, щоразу “випльовуючи” його неймовірним головним болем та дедалі більше відчужуючись від несамовитої громади, якій тільки й діла, що до “кривого” життя блаженної. А вона якраз набагато мудріша й лагідніша за своїх язикатих односельців: “Люди в селі часом роблять таке, що навіть Даруся хапається за голову, але їх дурними чомусь ніхто не називає, а про неї, що говорить з деревами і квітами і живе собі, як хоче, хоч і шкоди не робить нікому, думають, як про дурну”. Оту “кривизну” їй накреслила не ворожка-доля, а сама історія, під чії колеса потрапляє не одне людське життя.

Так сталося, що ще десятирічною дівчинкою через свою вроджену правдивість вона мимохіть виказала рідного батька, який, будучи колгоспним комірником, мусив віддати значну частину “москальських” продуктів лісовим повстанцям. Кат-офіцер блискуче зіграв на тендітній дитячій психології, заманивши дівчинку в капкан відвертості за допомогою звабливого льодяникового півника. Невдовзі її матір Мотрону, яка впізнала в офіцерові того самого кривдника, котрий грубою силою вибивав з неї, невинної, зізнання, знайшли повішеною... на власній тугій косі. Батькові загрожував Сибір. Ну а самій Дарусі – сирітське самотіння з частими нападами жорстокої хвороби. Тому й не дивно, що дівчина не терпіла двох речей: цукерок (“конфет” за місцевою говіркою) та суворої військової форми.

Саме ці два структурні елементи в образній системі твору відіграють кардинальну роль у його сприйнятті: письменниця ніби виголошує “аутодафе” солодкій брехні та будь-якому насильству в будь-якій формі.

Є тут ще й третій знаковий елемент – трояка ружа, – який несе неабияке психологічне навантаження у фіналі оповіді: “Життя – то трояка ружа... То чорне тобі покажеться, то жовте, а там, дивися, загориться червоним. Ніколи не знаєш, яку барву завтра уздриш. Чекаєш одної, а воно тобі показує другу. Ох, довго думав Бог, аби людям усякі кари попридумувати. Довго і добре думав... А ми й не знаємо, за що...”.

Слушне спостереження. Злочин і кара завжди йшли в парі. Навіть мимовільний (неусвідомлений) гріх не приховаєш від Всевидячого ока на небесах. Даруся страждає за свій дитячий гріх, який не був злочином, а тільки відрухом чесного духу – батьки не вчили її брехати. І в той же час спокутує гріх своєї матері, яка наклала на неї прокляття. У тому чи іншому вигляді покарані жорстокі, жадібні люди, що переступили моральні принципи, не зважили на морально-етичні засади предків.

Галерею образів диваків, створених в українській літературі, доповнює Іван Цвичок – “...чоловік свободний. Робить те, що совість йому дозволяє і що душа захоче”. Іван Цвичок, що не має жодних статків, ночує на автостанціях та в дзвіницях, наділений внутрішньою шляхетністю та чулим серцем. Він щиро боронить Дарусю, намагається вилікувати недужу і своєю безкорисливою любов’ю відкриває на якийсь час її уста.

Іван, так само, як і Даруся, – маргінальна постать у суспільстві. Те, що носіями найкращих людських рис у творі є слабкі, бідні, скривджені, – досить показово.

У певному сенсі Іван та Даруся – люди однієї долі. Його мандрівний вибір детермінований і обставинами буття. Життя обох переїхала та ж сама колісниця: “Мені скоро п’ятдесятка! А що своєї хати не маю, то нащо ви такі розумні... забрали мамину хату, коли вона вмерла від побоїв на МГБ, а мене по людях пустили?”.

Колоритно виписані в романі образи Дарусиних батьків – Михайла та Мотронки, які теж були диваками для місцевих жителів, бо кохали одне одного щиро і відкрито, не заздрили сусідам, не пліткували, проте доля відвернулася від них. У трактовці письменниці не тільки історичні обставини, а й порушення споконвічних традицій, забобонів, повір’їв спричинило нещастя цього подружжя.

Струнка композиція, динамічний і гострий сюжет, яскраві образи, що закарбовуються в пам’яті, – все це не справило б належного враження, якби не стиль і мова письменниці, на що неодноразово звертали увагу критики й рецензенти. Про “Солодку Дарусю” В. Гутковський писав як про “мовний виклик дистильованій маскультури, що заповонила книжковий ринок”. А. Дімаров зазначив: “Марічка Матіос пише, як грається: вільно і нестримно”.

Авторка знайшла свій стильовий прийом опису подій і вияскравлення персонажів через діалоги, виділені курсивом й акуратно вмонтовані в сюжет. Таким чином на тлі розповіді про Дарусю чітко вирізняється її найближче оточення.

Письмо авторки “Солодкої Дарусі” має властивість створювати неповторну ауру, яку можна не тільки відчувати, а й сприймати на запах, бачити у кольорі, чути її поліфонічне звучання. Подібне в українській літературі вдавалося Лесі Українці. Згадаймо “Лісову пісню” та відчуття, які виникають при її читанні. Те саме і з “Солодкою Дарусею”. Незважаючи на очевидну соціальність твору, він “закодований” своєрідною гуцульською естетикою, а тому його енергія спроможна викликати море емоцій і переживань.

Пропонуємо організувати в бібліотеках презентації, обговорення роману за такими питаннями:

1. Письменниця визначила жанр “Солодкої Дарусі” як “драму на три життя”. Поясніть, як Ви це розумієте.

2. Ваші роздуми стосовно значення твору для сучасних українців. Які почуття виникли у Вас після прочитання “Солодкої Дарусі”?

3. Який епізод роману справив на Вас найбільше враження? Чому?

4. Твір Марії Матіос – своєрідна драматична подорож в історичне минуле буковинців. Чи відкрили Ви щось нове, досі незнайоме в життєвому устрої, віруваннях героїв?

5. Морально-етична проблематика займає одне з центральних місць у творі. Критики вважають наскрізною темою гріха і спокути. Яка Ваша думка?

6. У “Солодкій Дарусі” є важливий знаковий елемент – трояка ружа. Як цей елемент розкриває зміст та ідею твору?

7. Ваші думки щодо нерозривного зв’язку людини з природою, повір’ями, звичаями предків. Через які елементи, події цей зв’язок передається?

8. З чим пов’язує письменниця віру в магічну силу слова?

9. Даруся – центральний образ роману. “Оця моя героїня, дівчина, яку в селі називають солодкою Дарусею, – це, до певної міри, архетип української людини в нелюдських умовах української дійсності... Даруся – це не тільки метафора нашої історії, це іще й ключ до розуміння того, що людина – істота не тільки слабка, а й неймовірно сильна і чиста навіть у своєму каліцтві, бідності й пожиттєвій приреченості. Подекуди – навіть сильніша від здорових і вдатних. І саме цим – вища”. Чи згодні Ви з письменницею?

10. “Іван – чоловік свобідний. Робить те, що совість йому дозволяє і що душа хоче”. Іван Цвичок – дивакуватий бродяга, своїми моральними якостями перевершує так званих звичайних людей. Чи не нагадує він казкового персонажа (Іван-дурень), якого чекає винагорода за страждання та чудесні перевтілення?

11. Як на Вашу думку, чи не занадто перебільшує письменниця у зображенні представників “совєтської” влади, їхніх вчинків?

12. Мова і стиль роману. Ваші враження.

Література

Матіос М. Солодка Даруся: Драма на три життя / М. Матіос. – Львів: Піраміда, 2005. – 174 с.

* * *

Дзюба Т. Гріх і його спокута / Т. Дзюба // Березіль. – 2006. – № 9. – С. 174–179.

Логвиненко О. Під знаком троякої ружі / О. Логвиненко // Літ. Україна. – 2004. – 3 черв. (№ 21). – С. 6.

Матіос М. “Кожен відповідає за свої слова” / М. Матіос // Літ. Україна. – 2005. – 20 жовт. (№ 41). – С. 1, 3.

Павличко Д. Безодня, куди страшно заглядати / Д. Павличко // Літ. Україна. – 2005. – 20 січ. (№ 2). – С. 6.

Сущенко М. Про феномен прози Марії Матіос / М. Сущенко // Літ. Україна. – 2002. – 31 січ. (№ 4). – С. 3.

Червак Б. Феномен “Дарусі” / Б. Червак // Літ. Україна. – 2004. – 2 верес. (№ 34). – С. 6.

Шкляр В. Троякая роза Марии Матиос / В. Шкляр // День. – 2005. – 3 фебр. (№ 18). – С. 7.

Підп. до друку 25.07.07. Формат 60x84 1/8. Папір офсетний.
Друк різнографний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк. 0,5.
Обл. вид. арк. 0,3. Зам. 1-072507. Наклад 65 пр.

Видавниче підприємство "Східний видавничий дім"
(Державне свідоцтво № ДК 697 від 30.11.2001.)
83086, м. Донецьк, вул. Артема, 45
тел./факс (062) 338-06-97, 337-04-80